

Гарасим П.М.,
д.е.н., професор,

Лобода Н.О.,

к.е.н., доцент,

Гарасим М.П.,

к.е.н., доцент,

Львівська державна фінансова академія

ОБЛІКОВЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Основою ринкової економіки є відносини власності, які в системі бухгалтерського обліку виражені категорією "власний капітал". Підприємство, що відокремлено від інших здійснює господарську діяльність, повинно володіти капіталом. Структура і динаміка власного капіталу є найсуттєвішим показником, що визначає фінансовий стан підприємства. В той же час основним джерелом, де акумулюється та систематизується необхідна інформація, є облік, який відображає інформацію про формування та використання власного капіталу як фінансової основи діяльності підприємств.

Проблеми організації обліку і аналізу капіталу й ефективності його використання розглядалися в працях провідних іноземних та вітчизняних вчених-економістів: Бутинця Ф.Ф., Куцика П.О., Кірейцева Г.Г., Сопка В.В., Чабанюк О.М., Швеця В.Г. та інших. Проте низка проблем обліку й аналізу капіталу й ефективності його управління в ринкових умовах, відсутність єдиних організаційних і методичних підходів до бухгалтерського обліку власного капіталу в системі управління підприємством, нові зміни у законодавстві зумовлюють необхідність подальшого дослідження.

Капітал є основою для започаткування та здійснення господарської діяльності будь-якого підприємства, одним із найістотніших і найважливіших показників. Відповідно додатковий капітал, який є складовою власного капіталу, має велике значення в діяльності підприємства - є основою формування капіталу підприємства, фундаментом його діяльності, запорукою стабільності та надійності. Дуже важливим є питання дослідження та вивчення закордонного досвіду облікового відображення складових власного капіталу.

Аналіз джерел (як вітчизняних, так і зарубіжних) показує неоднозначність як трактування поняття "власний капітал", так і його складових. Це, насамперед, зумовлено його різноспрямованими функціями, які визначаються наявністю чотирьох суб'єктів економічних відносин, які в кожній країні мають свої інтереси у власному капіталі. Цими суб'єктами є власники, підприємство, кредитори та держава. Відповідно до інтересів власників капітал відображає обсяг їх прав. Для підприємства він виступає джерелом розширеного відтворення, а для кредиторів - критерієм оцінки надійності та гарантом виконання підприємством своїх зобов'язань.

У більшості зарубіжних країн до складових власного капіталу відносять

статутний (акціонерний) капітал, резервний капітал (створюються резерви статутні та інші ініціативні), нерозподілені прибутки. В Україні, Республіці Молдова і Російській Федерації до власного капіталу відноситься статутний, додатковий, резервний капітал та нерозподілений прибуток (це говорить про те, що складові власного капіталу цих країн майже подібні). Особливою у Франції є класифікація капіталу на інвестиційні гранти та спеціальні податкові знижки. Відповідно до законодавства Республіки Молдова встановлюються обмеження для загального розміру власного капіталу. Якщо після закінчення звітного періоду вартість чистих активів буде менше статутного капіталу підприємства, то забороняється розподіляти чистий прибуток підприємства. Власники повинні погасити зобов'язання, які виникли або прийняти рішення щодо зменшення статутного капіталу. У Великобританії, як і в більшості розвинутих західних країн, переважають такі організаційно-правові форми підприємств, як корпорації та партнерства. Це свідчить про переважання у власному капіталі частки інвестованих вкладів (тому власний капітал розглядається як позичений фірмою та який необхідно повернути в майбутньому). У Польщі капітал, який називають власним фондом, складається з: статутного, підписаного (неоплаченого) додаткового капіталу, резервів на переоцінку активів, іншого резервного капіталу, нерозподіленого прибутку, чистого прибутку або збитку фінансового року. У Німеччині компанії схильні до довгострокового фінансування (зовнішнє за рахунок банківських кредитів, внутрішнє через пенсійні схеми). В Нідерландах встановлюється мінімальний розмір резерву переоцінки, що є обов'язковим для всіх підприємств. Він формується в тому випадку коли активи оцінюються за поточною вартістю. У Голландії встановлюється мінімальний розмір резерву переоцінки, що є обов'язковим для всіх підприємств. Він формується в тому випадку, коли активи та пасиви оцінюються за поточною вартістю. Коли компанія перераховує свої активи (в бік збільшення), вона повинна відобразити на балансі резерв переоцінки, який дорівнює різниці між балансовою вартістю активів до та після переоцінки. В Естонії до власного капіталу належать акціонерний або пайовий капітал за номінальною вартістю, перевищення (зниження) номінальної вартості, капітал переданий в дарування, резерви, прибуток, власні акції. Порівнюючи структуру власного капіталу в Естонії та Україні, видно, що він є практично однаковим, за винятком того, що відсутній рахунок, який би обліковував неоплачений капітал. У США та Японії акціонерний і партнерський капітал відображається в межах фактично оплаченого, у зв'язку з тим, що стаття заборгованості акціонерів (засновників) відсутня. За недостатньої оплати акцій умовні зобов'язання за зібраними грошовими коштами, що виникли, розкриваються в поясненнях. Також в процесі дослідження нами було встановлено, що існують країни (Велика Британія, Чехія), в яких відсутні рахунки, призначені для обліку додаткового капіталу, що зумовлено рівнем економічного розвитку країн.

Узагальнюючи вищевикладене дослідження, можна зробити висновок, що для удосконалення вітчизняного обліку власного капіталу доцільно враховувати закордонний досвід. Це дозволить підвищити якість обліку власного капіталу та призведе до підвищення якості управління на самому

підприємстві та надасть користувачам фінансової звітності додаткову інформацію для прийняття стосовно даного підприємства більш раціональних фінансових рішень.

УДК 657.471

Герасимович І.А.,
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні концепції розвитку бухгалтерського обліку пов'язані з еволюцією підготовки та обробки обліково-аналітичної інформації, що генерується в рамках облікової системи організацій, якість і ефективність функціонування якої можливо оцінити тільки через призму задоволення інформаційних потреб господарюючих суб'єктів щодо інформації про активи, капітал, зобов'язання, доходи та витрати для цілей прийняття ефективних управлінських рішень.

Рівень розвитку господарського механізму, сучасний характер перетворень в системі економічних відносин і висока динаміка бізнесу, зумовили появу великої кількості користувачів з різноманітними інформаційними запитами. Це викликає необхідність у створенні комплексної обліково-аналітичної системи, що здатна задовольнити запити зацікавлених користувачів необхідними даними для обґрунтування й прийняття оперативних, тактичних та стратегічних управлінських рішень. Використання якісної обліково-аналітичної інформації безперечно, адже створення єдиної інформаційної платформи для підтримання процесу прийняття найбільш ефективних управлінських рішень, водночас, сприяє підвищенню дохідності підприємств і відповідно отриманню значних економічних вигод внутрішніми та зовнішніми користувачами [2].

Орієнтація на облікові принципи, відображені в МСБО та МСФЗ і активна робота, що проводиться в Україні з реформування системи підготовки облікової та звітної інформації, зумовили зростаючу необхідність у вдосконаленні обліково-аналітичного забезпечення для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах динамічного конкурентного середовища.

Гармонізація фінансового й управлінського обліку та надання обліковій інформації випереджувачого відображення за рахунок розширення кордонів використання ресурсів управлінського обліку – ось шляхи вирішення проблем підготовки якісної обліково-аналітичної інформації. Недивлячись на те, що цільові установки організації бухгалтерського управлінського обліку та підготовки звітності за правилами міжнародних стандартів різні, проте загальним є те що обидві системи обліку націлені на майбутнє і дають змогу